

5. Тофтул М.Г. Етика: підручник / М.Г. Тофтул.-2-е вид., випр. і доповн.- К.: ВЦ «Академія», 2011.-440с.
6. Чмут Т.К., Чайка Г.Л. Етика ділового спілкування.- К.: Вікар, 2003.
7. <http://pe.ptngu.com/05.html> (дата звернення 23.02.2025, 10:58).
8. <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v6/i14/51.pdf> (дата звернення 24.02.2025, 9:15).

Марія СЕРГІЄВА,
викладач Тереховлянського фахового
коледжу культури і мистецтв
м. Тереховля, Україна
mariasergieva83@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ СТАНОВЛЕННЯ ХРИСТИЯНСЬКОГО СВІТОРОЗУМІННЯ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ

***Анотація.** У тематичній статті розкриваються проблеми формування християнського світорозуміння у юнацькому віці, які є особливо актуальні у наш час, і належать до проблем соціокультурного характеру, оскільки пов'язані з таким поняттям, як формування особистості. В наш час дуже часто можна почути заклики про підняття рівня культури, національної свідомості людини та виховання справжнього громадянина. А поштовхом і основою для цього є, в першу чергу, виховання духовної особистості. Потрібно змалку турбуватися про духовний світ дитини, саме тоді країна буде бачити молодь як майбутнє нашої нації, рушійну силу, яка буде спроможна вирішити будь-яку проблему держави.*

***Ключові слова:** світорозуміння, духовність, віра, християнство, цінності, культура, Бог, світогляд.*

Для становлення християнського світорозуміння, для пробудження і подальшого духовного розвитку молодого покоління, потрібно створити відповідні умови. І питання це - надзвичайно важливе, оскільки духовність визначає спрямованість усіх розумових, емоційно-чуттєвих, волевих якостей людини, її здатність до самоусвідомлення себе, як особистості. І саме духовний рівень, сформований на християнських цінностях, є головною детермінантою світорозуміння, пріоритетом домінуючих рис майбутнього покоління. Адже саме духовність, віра в Бога, надає людині дороговказ у житті, творчу спрямованість, наснагу, енергію.

Християнство - це світорозуміння, яке стверджує, що все існуюче володіє духовною природою. Основою всього християнського світорозуміння є догмат про Бога, сутність якого та меж Його всіх досконалостей не досягнута. Тому Господь – це об'єкт віри, а не людського розуму. Вища цінність догматики, на думку теологів, полягає не в тому, що вона формує світогляд, а в тому, що релігія визначає смисл і мету життя.

У християнському світогляді, на думку В. Скотного, є понаддосвідне знання, розумне знання про Бога. Істина міститься не в матеріальному світі, а в ідеї про світ. У своїх працях висунув уявлення про релігійну філософію як вищу форму морального вчення у християнстві. Він підкреслював, що суто християнський світогляд формується на основі духовного досвіду, який тлумачиться як пізнання й переживання релігійних цінностей. [10, с. 223]

Останні 20 років історичного розвитку людства у численних публікаціях науковців, письменників, журналістів активно обговорюється тема переосмислення старих і формування нових цінностей, розгляд якої неминуче виводить авторів на проблеми духовного світу людини, її духовності та світорозуміння.

За словами Н.Р. Сулій, будь-який світогляд базується на певному вченні та засадах. Світогляд християнина – на вченні про Христа, визнанні його як «Творця всього видимого і невидимого». В міру «співпраці» з Всевишнім, людина зростає у вірі, формується її християнський світогляд. [11, с.94]

Важлива складова світорозуміння особистості - рівень її духовності. На думку академіка С.Б. Кримського, «духовність – це завжди заклик «зверху» здійснювати те, що не здійснюється само по собі, наявним чином, заклик, що потребує індивідуального розшифрування». Інакше кажучи, продовжує вчений, - «духовність – це ціннісне домобудівництво особистості», що «дає змогу особистості обертати засвоєння зовнішнього світу на шлях до самого себе. А цей шлях є найдовшою дорогою, яку проходить особа в житті». [5, с.7] Духовність – не лише спосіб людського існування, це – стремління до вічних цінностей та основа наступності поколінь.

Проблему духовності та духовного розвитку молоді, виховання духовних цінностей досліджували вчені С.Кримський, О.Омельченко, Г.Шевченко, В. Долженко, Ю.Грищенко, Л.Сидоренко Г, Авдіянець, З. Гіптерс, Л. Кириченко, О. Олексюк, М. Ткач, П. Щербань та інші.

Питання духовності і ціннісних орієнтацій вивчалась такими видатними філософами як В.Андрущенко, Сенченко, В.Шинкаруком, В.Воронковою, М.Михальченком, В.Комаровою, О.Цепляковою. Теретичні аспекти виховання духовності особистості висвітлені у працях З.Гнатів, І.Загарницької, Л.Сокурянської, М. Євтух та ін.

За словами М. Ткач, сучасна молодь перебуває в екстремальних умовах: зміни в соціально-економічному складі супроводжуються світовими кризами – кризами ціннісної свідомості, кризою духовності, економічною кризою. Молоді доводиться самій вирішувати, що цінніше – збагачення себе духовним чи набуття високої кваліфікації, що забезпечує можливість адаптуватись до нових умов; заперечення колишніх моральних норм чи гнучкість, пристосування до нової дійсності. [12, с.12]

А. Корецька вважає, що перед усіма соціальними інститутами постає важке завдання: визначити базові цінності, ідеали, норми, які слід покласти в основу формування духовного світу молодої людини. Бо саме в сучасний період, період трансформації соціальних систем, молодь менше уваги звертає на необхідність духовного, культурного розвитку, хоча водночас і не відхиляє його доцільність. Життєві цінності молоді сьогодення визначатимуть спосіб життя завтра. [4, с.73]

Є точки зору Н. Савицької, «духовний світогляд вважає первинним дух, який має безсмертну природу. Спочатку Творець, а потім матерія — творіння Творця. Духовна природа людини приходить від Бога і повертається до Нього. Душа вічна і буде жити після смерті, в раю чи в пеклі. В центрі духовного світогляду є Бог». [8, с.4]

У наукових працях Г. Авдіянц обґрунтовується ідея про те, що зміст і характер діяльності сучасної молоді людини та її поведінку у суспільстві обґрунтовують духовні цінності. [1, с.144]

Як вважає, Л. Сидоренко «Духовність – це загальнокультурний феномен, який уміщує в собі не тільки абстрактно-теоретичні цінності й ідеали, а й вчинки по совісті, істині і красі. Вважається, що духовність притаманна людині розумній, що виділяє її з тваринного світу та уподібнює Богу. [9, с.122]

Як зазначає З. Гіптерс, «проблема духовного виховання молоді потребує взаємозв'язку поза навчальної діяльності з навчальним процесом, поєднання розвитку естетичних поглядів і художнього світогляду». [3, с.17]

Духовний розвиток сучасної молоді, збагачення її духовного світу можливі лише у процесі духовно-практичного освоєння світу. Справжня духовність особи вимірюється не тим, якою мірою вона споживає продукцію духовного виробництва або якою мірою предметом її життєвих прагнень є прилучення до знання, науки, мистецтва. Так вважає Л. Сидоренко, тому що, духовність – це організація життєдіяльності загалом і в часткових її аспектах на вироблення людською культурою ідеалу і цілей духовного освоєння реальності, сприйняття їх як важливих життєвих цінностей. [9, с.349]

Як зазначає Н. Савицька, більшість філософів поняття «духовність» пояснюють як категорію людського буття, що виражає його здатність до творення культури та самотворення. Це означає, що людина може не тільки пізнавати та відображати навколишній світ, а й творити його. А творчі можливості людини, як духовної істоти, свідчать про те, що окрім мислення вона має ще й волюве відношення до реальності. Отже, духовність постає як інтегральна категорія, що виражає теоретико-пізнавальну, художньо-творчу та морально-аксіологічну активність людини. [8, с.6]

Ще одна особливість світоглядного осягнення полягає в тому, що воно є надзвичайно складним, багатоаспектним духовним осягненням дійсності, яке зумовлює й її практичне освоєння. На думку Р. Арцишевського, «духовне осягнення – це не тільки пізнання якогось об'єкта, але і його ідеалізація, оцінювання, планування, програмування його практичного перетворення, обґрунтування (мотивація) можливості або необхідності шляхів такого перетворення». [2, с.15].

На думку Р. Небожчук, духовне світорозуміння людини, як і простір духовної культури, завжди включав у свою побудову вертикаль, що розділяла сакральне і буденне, земне і небесне, верх і низ, добро і зло. Шлях духовного освоєння інтерпретувався як сходження шляхом набуття істини, добра і краси та інших найвищих цінностей. На цьому шляху визначались творчі здатності людини мислити і діяти не тільки заземлено, вузько утилітарно, функціонально, а співвідносити свої дії і цінності з моральними та естетичними критеріями, з чимось поза особистим, що утворює «світ людини», в якому є різні іпостасі — «людина у світі», де вона діє, живе, шукає своє місце, і «світ у людині», як її

внутрішній, суб'єктивний процес осмислення і переживання свого буття і взаємовідносин зі світом речей, людей, знаково-символічних систем культури і цінностей. [6, с.137]

Як стверджує Л. Радковська, «духовна культура створює особливий світ цінностей, формує і задовольняє наші інтелектуальні та емоційні потреби. «Духовна культура – це продукт суспільного розвитку; її основне призначення полягає у продукуванні елементів свідомості, які існують переважно в ідеальному вигляді: поняття, уявлення, вірування, почуття і переживання, доступні свідомості й розумінню всіх людей. Тобто духовна культура є серцевиною, ядром особистості». Культура і духовність – цивілізовані ознаки будь-якої нації, без яких вона взагалі не може існувати. [7, с.22]

Духовна культура особистості – це інформаційний аспект її життєдіяльності, в якому актуалізуються інтерналізовані людиною знання, соціальні, в тому числі та перш за все моральні, норми і цінності, та водночас спосіб життя, заснований на цих нормах та цінностях. Світогляд, як ядро духовної культури відрізняється від інших її елементів за такими ознаками. По-перше, він перевищує всі інші елементи духовної культури за обсягом інформації, оскільки базується на сукупності форм людського пізнання і включає в себе все багатство соціального досвіду. По-друге, він відрізняється і щільністю представленої в ньому інформації, яка сконцентрована тут у порівняно невеликій кількості гранично ємких уявлень, ідей, понять та принципів. По-третє, світоглядна інформація може бути застосована практично в усіх сферах людської діяльності, тому вона й оцінюється як важливіша, ніж, наприклад, та інформація, що має вузькоспеціальне призначення. По-четверте, систематизований характер світоглядної інформації робить її зберігання й використання зручнішим порівняно з фрагментарною або менш упорядкованою інформацією, що міститься в інших духовних утвореннях. [13]

У структурі духовного світу особистості важливу роль відіграє феномен «Я», який надає особливу визначеність духовному світу і є умовою функціонування особистісного духовного світу, як засобу самовизначення людини в реальній дійсності. І основою цього «Я» - є християнство.

Видатний релігійний філософ першої половини ХХ ст. С.Булгаков проаналізував, як у релігійному спогляданні поєднується християнська духовна традиція й сучасність, визначив своє місце в цьому процесі й побачив смисл життя в Дусі, Богові й Церкві. Він виробив нове світоспоглядання і створив нову релігійну систему філософії. Релігійний мислитель писав: «Важкий шлях крізь сучасність до християнства й назад. Усвідомити себе зі своєю історичною плоттю у християнстві, і через християнство зрозуміти його віковічну істину крізь призму сучасності, а цю останню побачити у його світлі, – така жагуча, не відсторонена потреба, яку було відчутно явно з ХІХ століття, і чим далі, тим стає гостріше відчутно». [14, с.109]

Отже, без досягнення певного рівня духовності, духовної культури, мови, традицій, історичної пам'яті, національних цінностей складно змінити атмосферу на всіх рівнях суспільного життя. Головне завдання у житті суспільства полягає в тому, щоб створити умови для духовного розвитку молодого покоління, щоб найповніше освоїти багатогранність потенціалу духовності й культури, створити умови для всебічної самореалізації духовно-культурного потенціалу, сутнісних

сил людини, власного духовного світобачення і світосприйняття. Тому духовний розвиток – це формування у молоді свідомості, світогляду, включення її в культурне життя, що характеризується багатством інтелектуального й емоційного рівня особистості, високим моральним розвитком, який веде до гармонії ідеалів людини із загальнолюдськими цінностями і гідними вчинками, в основі яких лежить постійне прагнення до самовдосконалення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдіянц Г. Г. Духовна культура як основа гуманізації вищої педагогічної освіти. *Проблеми гуманізації навчання та виховання у вищому навчальному закладі освіти*: матеріали Четвертих Ірпінських між нар. наук.-пед. читань. Ірпінь, 2006. С.144
2. Арцишевський Р. А. Світогляд: сутність, структура, функції. *Філософські студії*: зб. наук. праць. Луцьк, 2013. Вип. 1. С .4-52) URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/4886/3/11423.pdf> (Дата звернення 23.02.2025)
3. Гіптерс З. До проблеми духовного виховання студента. *Рідна школа*. 2000. № 11. С. 15-17.
4. Корецька А.І. Соціально-освітні чинники духовності : монографія. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. 164 с.
5. Кримский С.Б. Заклики духовності ХХ століття: [З циклу щоріч. пам'ят. лекцій ім. А.Оленської – Петришин, 2002 р.]. Київ: КМ Академія, 2003. 32 с.
6. Небожчук Р. Християнські цінності в контексті української духовності. *Пам'ять століть*. 2004. №6. С.136-145.
7. Радковська Л. М. Формування музичного сприйняття у студентів мистецьких навчальних закладів засобами духовної музики: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2006. 20с.
8. Савицька Н. Формування світогляду – основа духовного виховання дитини *Слово вчителю*: християнський духовно-просвітницький часопис. 2008. №3 (5). С. 6-8.
9. Сидоренко Л. Формування духовних цінностей як філософська, психолого-педагогічна проблема. *Молодь і ринок*. 2011. №2(73). С.121-126.
10. Скотний В. Філософія освіти: екзистенція ірраціонального в раціональному. Дрогобич: Вимір, 2004. 327с.
11. Сулій Н. Р. Українська церковна пісня, як чинник формування християнського світогляду молоді (на матеріалі Господніх пісень Львівського «Богогласника» 1850р.б.). *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка* / редкол. М. Станкевич [та ін.]. Тернопіль, 2011. Вип. 1. С 90-97. (Мистецтвознавство).
12. Ткач М.М. Становлення художнього світовідношення майбутніх музикантів-педагогів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.04 / Центр. ін-т після- диплом. пед. освіти АПН України. Київ, 2004. 21с.
13. Філософія: хрестоматія (від витоків до сьогодення): навч. посіб. / за ред. Л.В. Губерського. 2-ге вид., стер. Київ: Знання, 2012. URL: <http://libcc.univ.kiev.ua/ukr/vystavka/znannia/13.pdf> (Дата звернення 23.02.2025)